

Політика Ніжинського надлісництва щодо дотримання принципів і критеріїв FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України

Колектив Ніжинського надлісництва філії «Північний лісовий офіс» усвідомлює сучасні вимоги до лісового господарства, яке повинно здійснюватися з метою задоволення матеріальних та духовних потреб теперішніх і майбутніх поколінь без зниження еколого - економічного потенціалу.

Лісоуправління на засадах сталого розвитку передбачає гармонізацію екологічних, економічних і соціальних питань з метою збереження, невиснажливого використання лісів та підтримки їх багаторічних функцій у довгостроковій перспективі.

Ніжинське надлісництво підтверджує свою прихильність до принципів і критеріїв FSC, що забезпечують екологічно належне, економічно життєздатне та соціально відповідальне лісогосподарування.

Forest Stewardship Council® (FSC) – міжнародна неурядова організація, яка розробляє та впроваджує стандарти відповідального управління лісами в усьому світі. FSC стандарт системи ведення лісового господарства для України (FSC-STD-UKR-01.1-2024 V1-1) встановлює вимоги до лісоуправління через систему з 10 принципів та відповідних критеріїв, які охоплюють всі аспекти діяльності надлісництва – від дотримання законодавства до збереження екологічних цінностей лісу. Місія FSC полягає у просуванні екологічно належного, соціально відповідального і економічно життєздатного управління лісами в світі.

Принцип 1. Дотримання Законодавства

Перший принцип FSC встановлює фундаментальну вимогу законності всіх аспектів діяльності надлісництва. Надлісництво як сертифікована одиниця господарювання зобов'язане дотримуватися не лише лісового законодавства України, але й усього комплексу застосовних нормативно-правових актів у галузі охорони навколишнього середовища, трудового законодавства, оподаткування, охорони праці, а також міжнародних конвенцій, які ратифіковані Україною. Це включає повагу до прав власності на землю та лісові ресурси, забезпечення прозорості прийняття рішень та боротьбу з корупцією.

Законність діяльності є основою довіри суспільства до лісового господарства та гарантією захисту прав усіх зацікавлених сторін. Порушення законодавства не лише створює ризики для чинності сертифіката FSC, але й підриває репутацію галузі та ставить під сумнів легітимність використання лісових ресурсів.

Принцип 2. Права працівників та умови працевлаштування

Другий принцип FSC стандарту вимагає від надлісництва створення безпечних умов праці та захисту трудових прав працівників відповідно до фундаментальних конвенцій Міжнародної організації праці. Надлісництво має визнавати право працівників на створення профспілок та участь у колективних переговорах, забезпечувати відсутність будь-яких форм дискримінації за ознакою

раси, статі, віку, релігії або політичних переконань, гарантувати рівну оплату за працю рівної цінності та рівні можливості для професійного розвитку. Категорично забороняється використання примусової та дитячої праці відповідно до вимог законодавства України та міжнародних стандартів.

Забезпечення безпечних умов праці є критично важливим з урахуванням специфіки лісогосподарської діяльності, пов'язаної з підвищеними ризиками травматизму. Надлісництво має дотримуватися вимог охорони праці, які включають ідентифікацію небезпек та оцінку ризиків, забезпечення працівників необхідними засобами індивідуального захисту, регулярне навчання з питань безпечних методів роботи, а також розслідування всіх нещасних випадків для запобігання їх повторенню. Поважне ставлення до працівників та безпечні умови праці забезпечують соціальну відповідальність лісогосподарювання та добробут людей, які працюють у лісі.

Принцип 3. Права тубільних народів

Третій принцип FSC стандарту присвячений захисту прав корінних народів на основі Декларації ООН про права корінних народів.

Концепція корінних народів у розумінні Декларації ООН про права корінних народів, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 13 вересня 2007 року, та Конвенції МОП №169 про корінні народи і народи, що ведуть племінний спосіб життя (1989) передбачає наявність народів з особливим історичним зв'язком з конкретною територією, що передусє утворенню сучасної держави, та які зберігають традиційні соціальні, культурні та економічні інститути.

Слід зазначити, що Україна не ратифікувала Конвенцію МОП №169. Відповідно до Закону України «Про корінні народи України» від 01.07.2021 № 1616-IX, корінними народами України визнано кримських татар, караїмів та кримчаків, які сформувалися на території Кримського півострова. На території діяльності Ніжинського надлісництва, розташованого у Чернігівській області, відсутні території традиційного проживання корінних народів України та визнані законом їхні традиційні права на використання лісових ресурсів.

Принцип 4. Стосунки з громадами

Четвертий принцип FSC стандарту встановлює вимоги щодо взаємодії надлісництва з місцевими громадами – людьми, які проживають у населених пунктах, розташованих у межах або поблизу лісогосподарського підприємства, або які мають традиційні зв'язки з лісовими територіями. Надлісництво має забезпечити можливості для громад брати участь у прийнятті рішень, які можуть вплинути на їхні інтереси, через створення ефективних механізмів консультацій на ранніх стадіях планування діяльності. Важливими вимогами є надання переваги місцевим мешканцям при працевлаштуванні за однакових кваліфікаційних умов, підтримка місцевих підприємств та використання місцевих послуг, а також розробка процедур для вирішення спорів і конфліктів через діалог та переговори.

Надлісництво має ідентифікувати та захищати місця особливого культурного, історичного чи релігійного значення для місцевих громад, а у випадках негативного впливу діяльності на добробут громади забезпечити справедливую компенсацію. Співпраця з місцевими громадами на основі взаємної довіри створює міцний фундамент для довгострокової діяльності надлісництва, оскільки коли місцеві мешканці бачать користь від лісогосподарювання та

збереження їхніх традиційних прав, вони стають союзниками у збереженні лісів.

Принцип 5. Вигоди від лісів

П'ятий принцип FSC стандарту присвячений економічній складовій відповідального лісоуправління та вимагає оптимального використання всього різноманіття продуктів та послуг, які може надавати ліс. Надлісництво має забезпечити ефективне використання деревини через мінімізацію втрат при заготівлі, використання всіх товарних сортиментів відповідно до їхнього призначення та утилізацію порубкових решток. Важливою вимогою є підтримка місцевих деревопереробних підприємств, оскільки це створює додаткову вартість та робочі місця в регіоні, а також мінімізація відходів при заготівлі та переробці.

Крім лісопродукції, надлісництво має сприяти невиснажливому використанню недеревинних лісових ресурсів (ягоди, гриби, лікарські рослини, березовий сік) та враховувати надання лісом екосистемних послуг (регулювання водного балансу, очищення повітря, депонування вуглецю, збереження біорізноманіття). Диверсифікація продукції та послуг підвищує економічну стійкість надлісництва та дозволяє краще використовувати весь потенціал лісу, забезпечуючи справедливий розподіл економічних вигод між працівниками, місцевими громадами, державою, надлісництвом, філією «Карпатський лісовий офіс» та ДП «Ліси України».

Принцип 6. Цінності довкілля та впливи

Шостий принцип FSC стандарту встановлює фундаментальні вимоги до екологічної відповідальності та визнає, що ліс є складною екосистемою, яка виконує численні екологічні функції. Надлісництво має підтримувати природне біологічне різноманіття на рівні екосистем (збереження різноманіття типів лісових формацій та природної мозаїчності), видів (захист рідкісних та зникаючих видів, підтримання типових для регіону видів) та генетичному рівні (використання місцевого насіння для лісовідновлення, збереження генетичної різноманітності популяцій). Особлива увага приділяється охороні рідкісних видів рослин і тварин через виділення охоронних зон та обмеження діяльності в критичні періоди їхнього життєвого циклу.

Надлісництво має забезпечувати охорону водних об'єктів через виділення буферних зон вздовж річок, струмків та озер, захист ґрунтів від ерозії та ущільнення шляхом правильного планування трельовальних волоків та обмеження використання важкої техніки, контроль використання хімічних речовин (пестицидів, добрив) з прагненням до мінімізації їх застосування. Підприємство має запобігати забрудненню навколишнього середовища відходами через належне поводження з паливно-мастильними матеріалами, утилізацію відходів від обслуговування техніки та заборону залишення сміття в лісі. Здорові, біологічно різноманітні лісові екосистеми є більш стійкими до кліматичних змін та здатні краще виконувати свої екологічні функції для суспільства.

Принцип 7. Планування господарювання

Сьомий принцип FSC стандарту вимагає від надлісництва розробки плану ведення господарства, який визначає довгострокові цілі ведення лісового господарства та конкретні заходи для їх досягнення. План ведення господарства має бути пропорційним до масштабу та інтенсивності діяльності, але обов'язково

має охоплювати всі ключові аспекти відповідального лісоуправління.

Важливою вимогою є залучення зацікавлених сторін до процесу планування через проведення консультацій з місцевими громадами, природоохоронними організаціями, науковими установами та іншими зацікавленими сторонами, а також забезпечення публічного доступу до основних елементів плану через їх оприлюднення на веб-сайті підприємства або надання копій на запит. План має регулярно переглядатися та оновлюватися з урахуванням результатів моніторингу, змін у законодавстві, нових наукових даних та позиції зацікавлених сторін. Продуманий план управління забезпечує, що лісове господарство ведеться з чіткою стратегією та враховує довгострокові наслідки прийнятих рішень.

Принцип 8. Моніторинг та оцінювання

Восьмий принцип FSC стандарту встановлює вимоги щодо систематичного моніторингу стану лісу, виконання запланованих заходів та їхнього впливу на екологічні та соціальні цінності. Надлісництво має регулярно збирати дані про приріст та заготівлю деревини для забезпечення невиснажливого використання лісових ресурсів, стан біологічного різноманіття через облік рідкісних видів та їхніх місць існування, наявність та стан особливих цінностей для збереження, вплив господарської діяльності на ґрунти та водні об'єкти, дотримання прав працівників та місцевих громад, результати консультацій із зацікавленими сторонами. Всі дані моніторингу мають документуватися та зберігатися для підтвердження виконання вимог стандарту під час аудитів.

Надлісництво має щорічно готувати публічний звіт про результати моніторингу, який включає основні показники діяльності, інформацію про стан екологічних та соціальних цінностей, заходи, вжиті для покращення лісоуправління. Цей звіт має бути доступним для зацікавлених сторін через оприлюднення на веб-сайті або надання копій на запит. Систематичний моніторинг дозволяє вчасно виявляти проблеми та коригувати діяльність для досягнення цілей відповідального лісоуправління, забезпечуючи постійне вдосконалення практик господарювання.

Принцип 9. Особливі цінності для збереження

Дев'ятий принцип FSC стандарту присвячений виявленню та охороні особливих цінностей для збереження (ОЦЗ) – виняткових або критично важливих екологічних, соціальних та культурних цінностей, які мають особливе значення на національному або міжнародному рівні. FSC визначає шість типів ОЦЗ: ОЦЗ 1 – Видове різноманіття (концентрації біологічного різноманіття світового, регіонального або національного значення); ОЦЗ 2 – екосистеми та їхні мозаїки ландшафтного рівня (великі ландшафти на рівні лісової господарської одиниці або вище, які містять життєздатні популяції більшості природних видів); ОЦЗ 3 – екосистеми та оселища (рідкісні або зникаючі екосистеми), ОЦЗ 4 – критичні послуги екосистем (наприклад, ліси, що захищають водозбори питної води, ліси на схилах, що запобігають зсувам тощо), ОЦЗ 5 – потреби громади, ОЦЗ 6 – культурні цінності (території, критично важливі для традиційної культурної ідентичності місцевих громад (наприклад, священні місця, історичні пам'ятки тощо)).

Надлісництво має провести оцінку наявності ОЦЗ на території лісового фонду через консультації з науковими установами, природоохоронними організаціями та місцевими громадами, аналіз наявних даних та польові

обстеження. Для кожної виявленої ОЦЗ має бути розроблена стратегія управління, яка забезпечує збереження, підтримання або посилення цієї цінності через виділення охоронних зон, обмеження або заборону господарської діяльності, проведення спеціальних заходів з відновлення порушених цінностей. За станом ОЦЗ має здійснюватися регулярний нагляд, для оцінки ефективності заходів з їх охорони та / або підтримки. Захист ОЦЗ забезпечує збереження найцінніших елементів лісу для майбутніх поколінь.

Принцип 10. Виконання господарських заходів

Десятий принцип FSC стандарту встановлює вимоги до практичного виконання всіх заходів з лісогосподарювання відповідно до цілей та політик, визначених у попередніх дев'яти принципах. Надлісництво має забезпечити відтворення лісу після рубок через заходи, які сприяють природному поновленню або створення лісових культур з використанням місцевого адаптованого садивного матеріалу, проведення своєчасного догляду за лісовими культурами для забезпечення їхнього успішного росту, охорону лісів від пожеж через створення мінералізованих смуг, патрулювання території у пожежонебезпечний період, навчання працівників діям при виникненні пожеж, захист лісів від шкідників та хвороб з пріоритетним використанням профілактичних заходів та біологічних методів контролю.

Критично важливими вимогами є мінімізація утворення відходів лісогосподарської діяльності через належне поводження з небезпечними відходами (відпрацьоване мастило, акумулятори, люмінесцентні лампи, тощо) та передачу їх на спеціалізовану утилізацію, обмежене використання хімічних речовин (пестицидів) для захисту / догляду за лісом, виключно у випадках, коли немає альтернативних нехімічних методів, захист водних об'єктів через дотримання вимог щодо виділення охоронних зон та недопущення забруднення води. Надлісництво має забезпечити контроль якості виконання всіх робіт через регулярні моніторинг лісосік, культур та інших об'єктів, а також відновлення порушених територій (рекультивацію тимчасових складів деревини, відновлення пошкоджених ґрунтів на трелювальних волоках).

Ніжинське надлісництво дотримується усіх чинних законів України та міжнародних стандартів, забезпечуючи законність усіх видів діяльності. Наша діяльність спрямована на створення безпечних і гідних умов праці, дотримання прав працівників та забезпечення справедливої оплати праці. Ми поважаємо права місцевих громад і, визнаємо їхню роль у використанні лісових ресурсів і залучаємо їх до процесів прийняття рішень. У співпраці з громадами ми розвиваємо партнерські відносини, підтримуємо працевлаштування, навчання та екологічні проекти, які сприяють їхньому розвитку.

Ведення лісового господарства базується на ефективному використанні ресурсів, що сприяє економічному зростанню регіону при збереженні екологічного балансу. Особливу увагу ми приділяємо охороні біорізноманіття, мінімізації впливу на довкілля, відновленню лісів і дотриманню екологічних норм. Для досягнення сталого розвитку розробляються плани ведення господарства, які регулярно оновлюються на основі моніторингу та аналізу результатів діяльності. Ми постійно відстежуємо вплив нашої роботи на екосистему та громади, використовуючи отримані дані для вдосконалення практик управління. Окрім

цього, ми ідентифікуємо ділянки з високою природоохоронною цінністю та докладаємо максимум зусиль для їхнього збереження, керуючись принципами відповідального лісокористування. Дотримання принципів FSC стандарту системи ведення лісового господарства для України підтверджує, що наше лісогосподарювання ведеться з повагою до природи, людей та довкілля, зберігаючи цінність лісів для нинішнього та майбутніх поколінь. Кожен працівник Ніжинського надлісництва, розуміючи ці принципи та керуючись ними у своїй щоденній роботі, робить свій внесок у збереження лісів України та їхніх унікальних екологічних, соціальних та економічних цінностей.

**Начальник
Ніжинського надлісництва
філії «Північний лісовий офіс»**

Володимир ШАПОШНИК